

gemeente
Zuidplas

Sociaal-maatschappelijk domein

Integrale visie 2025

Voorwoord van het college

Zuidplas is een gemeente waar het goed wonen, werken en samenleven is. Een plek met groene ruimte, dorpse verbondenheid en stedelijke nabijheid. Onze inwoners zijn trots op hun omgeving, hun gemeenschap en op wat we samen opbouwen. Elk dorp draagt op eigen wijze bij aan die veelzijdige identiteit en juist in die diversiteit schuilt onze kracht.

Tegelijkertijd staan we als samenleving voor grote veranderingen. De groei van onze gemeente, de vergrijzing, en de veranderende behoeften van jongeren, nieuwkomers en mensen in kwetsbare posities vragen om visie en daadkracht. Dit, gepaard met financiële uitdagingen, stelt ons voor moeilijke keuzes. Maar waar uitdagingen ontstaan, zien wij ook kansen om samen te bouwen aan iets beters.

In deze visie zetten we de stip op de horizon voor het sociaal-maatschappelijk domein in Zuidplas. We doen dat niet alleen, maar samen met onze inwoners en maatschappelijke partners. Door met een open vizier de dialoog met hen aan te gaan hebben we opgehaald wat er leeft, wat werkt, en wat beter kan. De vraag die daarbij centraal stond was: hoe kunnen we als gemeente maximaal bijdragen aan een kansrijk, gezond en veilig leven voor iedereen in Zuidplas?

Wat we zien en horen, stemt hoopvol. De betrokkenheid van onze partners, de initiatieven in de dorpen, de bereidheid om samen te werken: ze laten zien dat we in Zuidplas niet tegenover elkaar staan, maar naast elkaar. Dat geeft vertrouwen. Vertrouwen dat we de goede dingen kunnen blijven doen, ook als de middelen schaarser worden. Vertrouwen dat we de moeilijke keuzes aankunnen, zolang we dat doen met oog voor de mens en het grotere geheel.

Het opstellen van deze visie is een beginpunt. We visualiseren een eindbeeld maar nodigen daarbij uit om actief met elkaar te blijven bouwen aan een veerkrachtige, inclusieve en verbonden samenleving. Een samenleving waarin ruimte is voor initiatief, voor wederkerigheid, voor elkaar. Waar de menselijke maat leidend is en waar ruimte is voor iedereen.

Het College van burgemeester en wethouders.

“Samen maken we Zuidplas. Ruimte voor iedereen!”

Inhoud

Voorwoord van het college	2	6. Slotwoord: van visie naar werkelijkheid	53
1. Introductie	4	Bijlagen	56
2. Identiteit, missie en visie	8	Bijlage 1 Samenvatting	58
2.1 Sociale Identiteit	9	Bijlage 2 Huidige beeld van Zuidplas	60
2.2 Missie	9	Bijlage 4 Relevante wettelijke kaders	63
2.3 Visie	10	Bijlage 5 Relevante lokale, regionale en landelijke beleidskaders	67
3. Speelveld	12	Bijlage 6 Samenhang Integrale visie met lokale beleidsstukken	74
3.1 Wat is het sociaal-maatschappelijk domein?	13	Bijlage 7 Samenhang Integrale visie met regionale en landelijke beleidsstukken	75
3.2 De omgekeerde piramide	15	Bijlage 8 Afwegingskader: Zo maken we keuzes	76
3.3 De effectieve keten van zorg	16	Bijlage 9 Verslag participatietraject	78
3.4 Uitdagingen sociaal-maatschappelijk domein	17	Bijlage 10 Uitkomsten digitale vragenlijst inwonerspanel	79
4. Maatschappelijke opgaven	22	Bijlage 11 Eerste reactie Adviesraad Sociaal Domein	80
4.1 Eigen kracht	24	Bijlage 12 Reactie Adviesraad Sociaal Domein op definitieve versie	81
4.2 Sterke sociale basis	28	Bijlage 13 Reactie College op advisering van Adviesraad Sociaal Domein	82
4.3 Toegankelijk en beschikbaar	32	Bijlage 14 Bronvermeldingen	83
4.4 Doelmatig en passend	35		
4.5 Gecoördineerd en integraal	39		
5. Organisatie opgaven	42		
5.1 Van klacht naar kracht	44		
5.2 Ketensamenwerking	46		
5.3 Impactgedreven werken	48		
5.4 Inclusie	50		

Gebruikersinformatie: Dit document kan het beste gelezen worden met Acrobat Reader. Download voor desktop de laatste (gratis) versie op: <https://get.adobe.com/nl/reader>. Voor tabletgebruikers: download (gratis) Acrobat Reader in de appstore.

De informatie in dit document is aan verandering onderhevig. De meest actuele versie vindt u steeds op www.zuidplas.nl

1. Introductie

Het sociaal-maatschappelijk domein raakt het dagelijks leven van al onze inwoners. We bouwen in het sociaal-maatschappelijk domein aan een sterke sociale basis waarin mensen zich kunnen ontwikkelen, meedoen, en waar nodig ondersteund kunnen worden.

In het gemeentelijk maatschappelijk domein richten we ons op de basisvoorzieningen die onze inwoners in staat stellen om een actief, gezond, betekenisvol en betrokken leven te leiden. Onder het sociaal domein vallen alle verantwoordelijkheden die een gemeente heeft in de zorg en ondersteuning aan inwoners. Sinds de overdracht van zorgtaken naar gemeenten in 2015 (via de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wet publieke gezondheid) is het sociaal domein complexer geworden. De destijds hoge verwachtingen bleken in de praktijk lastig waar te maken en het vinden van de juiste balans tussen maatwerk en brede toegankelijkheid blijft hierbij een uitdaging. Het maatschappelijk domein kan hier een sleutelrol in vervullen en daarmee van enorme waarde zijn op de effectiviteit van het sociaal domein.

Er bestaan binnen de gemeente al diverse beleidsdocumenten die elementen van een toekomstvisie bevatten, soms ingegeven door wetgeving, soms door urgentie of een specifieke wens. Binnen het maatschappelijk domein bestaan er al verdiepende visies, zoals de Visie op Onderwijs,

de Herijking van de Cultuurvisie, de Visie Maatschappelijke Voorzieningen en de Sport- en Accommodatievisie. Sommigen daarvan zijn nog in ontwikkeling en sommigen worden momenteel herijkt. Voor het sociaal domein is echter tot op heden geen visie ontwikkeld, terwijl het beleidsplan dat tot nu toe als uitgangspunt diende eind 2024 is verlopen. De integrale visie die nu voor u ligt biedt een overkoepelend raamwerk dat richting geeft en zorgt voor samenhang en consistentie binnen het sociaal-maatschappelijk domein. Hierin worden lange termijn- en strategische keuzes gemaakt, die vervolgens hun uitwerking vinden in bestaande of nog te ontwikkelen deelvisies en uitvoeringsprogramma's.

Onze gemeente staat voor nieuwe uitdagingen. Er worden minder middelen vanuit het Rijk verwacht, terwijl de druk op de uitvoering en de zorg toeneemt. We moeten steeds zwaardere taken uitvoeren met afnemende middelen. Daarom is nu het moment om een koers te bepalen. Een toekomstbestendige aanpak vraagt niet alleen om geld, maar ook om visie, innovatie en samenwerking met onze inwoners en onze maatschappelijke partners. Alleen zo blijven we in staat om passende ondersteuning te bieden en de effectieve keten van zorg in het sociaal domein in stand te houden.

“Samenhang en consistentie binnen het sociaal-maatschappelijk domein”

In een gefragmenteerd landschap van wetgeving, samenwerkingsverbanden en gemeentelijke organisatievormen dreigt versnippering. Maar onze inwoner leeft niet in hokjes. Die is niet alleen leerling, gezinslid, collega, buur, vrijwilliger, vriend of cliënt, maar juist al die dingen tegelijk. Daarom vraagt dit om integrale beleidskeuzes die recht doen aan de mens als geheel. We streven dan ook naar een samenhangende en flexibele visie die recht doet aan de complexiteit van het leven. Een integrale aanpak leidt tot betere samenwerking, minder versnippering en snellere signalering van problemen. Zo bouwen we aan een gemeente die werkt vanuit het perspectief van de inwoner, een gemeente die klaar is voor de toekomst.

Leeswijzer

Voor een samenvatting van deze visie verwijzen we naar bijlage 1. Voor een overzicht van actuele gegevens van de gemeente Zuidplas en de stand van zaken op verschillende maatschappelijke terreinen verwijzen we naar bijlage 2 (*Huidige beeld Zuidplas*). Na deze introductie starten we in hoofdstuk 2 met een beschrijving van de sociale identiteit van Zuidplas, omdat de visie aan moet sluiten bij wie we als gemeente zijn. Hoofdstuk 2 vervolgt met het benoemen van onze missie en onze belangrijkste kernwaarden. Van hieruit formuleren we ons droombeeld voor de toekomst: onze visie. In hoofdstuk 3 beschrijven we wat we verstaan onder het

sociaal-maatschappelijk domein en voor welke uitdagingen we de komende jaren staan. Dit geeft de context weer waarbinnen we onze visie willen bereiken. Vanuit hier identificeren we vijf maatschappelijke opgaven (hoofdstuk 4) en vier organisatie opgaven (hoofdstuk 5) waarmee we aan de slag gaan om ons droombeeld te realiseren. We sluiten af met een doorkijk naar de acties die volgen na de vaststelling van dit visiedocument.

Totstandkoming

Eind 2024 heeft de gemeenteraad het startsein gegeven voor het opstellen van de integrale visie door het vaststellen van de startnotitie *integrale visie op het sociaal en maatschappelijk domein*. In deze notitie zijn richtinggevende kaders en het participatietraject opgenomen. Hoe deze uitgangspunten de integrale visie hebben gevormd is terug te lezen in bijlage 3.

Er is een analyse gemaakt van de relevante wettelijke kaders, beleids- en visiedocumenten. De belangrijkste wetgeving wordt in bijlage 4 benoemd en toegelicht. De belangrijkste beleidskaders voor de integrale visie zijn in bijlage 5 uiteengezet en in bijlagen 6 en 7 wordt de samenhang tussen de kernthema's van de integrale visie en deze lokale, regionale en landelijke beleidsstukken in beeld gebracht. De samenhang van toekomstig beleid en nieuwe interventies met deze integrale visie wordt geborgd middels toetsingscriteria in een concept afwegingskader (bijlage 8).

Na de opstelling van de startnotitie en de analyse van bestaand beleid zijn we in twee participatiesessies op 13 en 20 februari 2025 het gesprek aangegaan met onze samenwerkingspartners uit de hele gemeente. De resultaten hiervan hebben we op 27 maart digitaal aan de partners teruggekoppeld. In maart hebben we input bij onze inwoners opgehaald door het uitzetten van een digitale vragenlijst aan het inwonerspanel. Daarnaast hebben er verdiepende gesprekken plaatsgevonden met maatschappelijke organisaties en is er input opgehaald bij de Adviesraad Sociaal Domein. Er is een verslag opgesteld van het volledige participatietraject (bijlage 9). Het rapport van de digitale vragenlijst onder inwoners is opgenomen in bijlage 10. De adviezen van de Adviesraad Sociaal Domein op het eerste concept en het definitieve stuk zijn respectievelijk opgenomen in bijlagen 11 en 12. De reactie van het College van Burgemeester en Wethouders op de advisering van de Adviesraad Sociaal Domein staat in bijlage 13. Alle geraadpleegde bronnen zijn vermeld in bijlage 14.

2. Identiteit, missie en visie

De gemeente Zuidplas bevindt zich in een periode van groei, vernieuwing en maatschappelijke uitdagingen. Om richting te geven aan deze toekomst, is het van belang dat we uitdragen wie we zijn, waar we voor staan en wat we willen bereiken.

In dit hoofdstuk beschrijven we daarom onze sociale identiteit, missie, visie en onze kernwaarden. Deze vormen samen het fundament van ons handelen binnen het sociaal-maatschappelijk domein en geven richting aan hoe wij ondersteuning bieden aan onze inwoners: dichtbij, betrokken en verbindend.

2.1 Sociale Identiteit

Zuidplas is een prachtige, groene gemeente om te wonen, werken en recreëren waar inwoners kunnen genieten van de rust en ruimte die de natuur biedt ^{[1][2]}. De unieke ligging, de combinatie van landelijke rust, dorpse kleinschaligheid, stedelijke nabijheid en de betrokkenheid van inwoners maken Zuidplas tot een gemeente waarin het fijn leven is, nu en in de toekomst.

Onze dorpen en buurtgemeenschappen hebben elk een eigen dynamiek, geschiedenis en identiteit. Deze diversiteit is geen uitdaging maar vormt juist onze kracht: de dorpen Moerkapelle, Moordrecht, Nieuwerkerk aan den IJssel en Zevenhuizen, en de buurtschappen Klein Hitland en Oud Verlaat vullen elkaar aan en vormen samen een rijk

weefsel van tradities, netwerken en lokale initiatieven. Het is in deze kleinschaligheid en onderlinge verbondenheid dat onze identiteit geworteld is. De identiteit van Zuidplas is niet uniform: we koesteren de lokale eigenheid van elk dorp en gebruiken die als basis voor een inclusieve gemeenschap waarin ruimte is voor iedereen. De kracht van onze gemeente schuilt in de betrokkenheid van haar inwoners, de onderlinge hulpbereidheid en het vermogen om samen verantwoordelijkheid te nemen voor een kansrijke, gezonde en veilige samenleving. De wortels van het nieuwe dorp Cortelande moeten hierin stevig verankerd worden, zodat ook deze gemeenschap op natuurlijke wijze kan groeien vanuit de gedeelde waarden, verbondenheid en kracht die Zuidplas kenmerken.

2.2 Missie

De missie van de gemeente Zuidplas in het sociaal-maatschappelijk domein is helder: wij ondersteunen onze inwoners bij het zo zelfstandig mogelijk deelnemen aan de samenleving zodat zij kansrijk, gezond en veilig opgroeien en leven in Zuidplas. We bieden passende hulp en voorzieningen aan wie dit nodig heeft, met als doel het versterken van de zelfredzaamheid, participatie en leefbaarheid in onze gemeente. Duurzame ondersteuning ontstaat in samenspel: namelijk wanneer inwoners, maatschappelijke organisaties,

“Een gemeente waarin het fijn leven is”

vrijwilligers en professionals samen optrekken vanuit vertrouwen en een gedeeld verantwoordelijkheidsgevoel. Hierbij organiseren wij zorg en ondersteuning zoveel mogelijk dicht bij de inwoner, met oog voor het sociaal netwerk van mensen als onmisbare factor. Niemand wordt aan de kant gezet en ook de meest kwetsbare inwoners worden gezien. Waar extra hulp nodig is, zorgen we dat deze tijdig, toegankelijk en op maat beschikbaar is.

2.3 Visie

Onze visie voor Zuidplas is die van een inclusieve gemeente waar ruimte is voor iedereen. We zijn een gemeente waar niemand buiten de boot valt, waar ondersteuning niet pas begint bij problemen, maar al vóórdát deze zich aandienen, en waar inwoners ruimte krijgen om te groeien, bij te dragen en zich te ontwikkelen. Preventie, vroegsignalering en het versterken van de sociale basis zijn dan ook centrale pijlers van ons beleid. We richten ons op het voorkomen van problemen in plaats van het oplossen ervan, door al vroeg aanwezig te zijn in wijken, scholen en netwerken.

We geloven in de kracht en mogelijkheden van onze inwoners. Het is onze taak om deze kracht te versterken en belemmeringen weg te nemen. Wij hebben vertrouwen in de kracht van mensen om, samen met anderen, hun eigen leven vorm te geven. Wij normaliseren tegenslagen als onderdeel

van het leven en zien daarbij veerkracht en weerbaarheid als cruciale factoren in het versterken van de eigen regie. Het bekrachtigen van de eigen regie vraagt om een gemeente die stimuleert, verbindt en faciliteert. Inwoners zijn het beste in staat om keuzes te maken over hun leven wanneer zij de ruimte, het vertrouwen en de juiste ondersteuning krijgen.

Slim maatwerk is de norm. Iedereen is anders en dus vraagt iedere situatie om een eigen benadering. We gaan uit van het principe *zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig*, waarbij ondersteuning aansluit op de persoonlijke leefwereld van onze inwoners. Deze benadering vraagt om samenwerking: met inwoners zelf, maar ook met zorgaanbieders, vrijwilligersorganisaties, scholen,

“Preventie, vroegsignalering en het versterken van de sociale basis”

verenigingen en andere maatschappelijke partners. We zijn verbindend, omdat gezamenlijke oplossingen alleen ontstaan in dialoog en partnerschap. Alleen door samen te werken kunnen we complexe maatschappelijke vraagstukken effectief aanpakken.

We zijn open en transparant in onze communicatie, omdat we willen dat inwoners zich betrokken voelen bij beslissingen die hen raken. We zijn doelgericht: we formuleren duidelijke maatschappelijke ambities en werken daar gefocust en meetbaar naartoe. We zijn energiek in onze uitvoering: met daadkracht en toewijding zetten we ons in voor zichtbare resultaten. Ook tonen we lef, door moeilijke keuzes niet uit de weg te gaan, vernieuwend te denken en ruimte te geven aan initiatieven van inwoners. We leren van feedback, maken ruimte voor reflectie en bouwen samen aan een lerende cultuur die gericht is op verbetering.

Inclusie vormt het hart van onze visie op het sociaal-maatschappelijk domein. In Zuidplas hoort iedereen erbij en heeft elke inwoner recht op een volwaardige plek in de samenleving - ongeacht godsdienst, levensovertuiging, leeftijd, politieke gezindheid, ras, geslacht, handicap of seksuele geaardheid. We zetten ons actief in om drempels weg te nemen en kansen te creëren voor iedereen. Dit betekent ook dat we luisteren naar stemmen die vaak niet gehoord worden en dat we beleid

maken mét in plaats van over mensen. Het motto dat ons hierin richting geeft is: ruimte voor iedereen! Een krachtige belofte en oproep om te bouwen aan een gemeenschap waarin verschillen worden erkend en verbondenheid de norm is. Want pas als er ruimte is voor iedereen, zijn we als samenleving sterk. Deze identiteit, missie, visie en kernwaarden vormen samen het kompas van de gemeente Zuidplas binnen het sociaal-maatschappelijk domein. Ze geven richting aan hoe wij handelen, hoe wij samenwerken en hoe wij een samenleving bouwen waarin iedereen telt en mee kan doen.

3. Speelveld

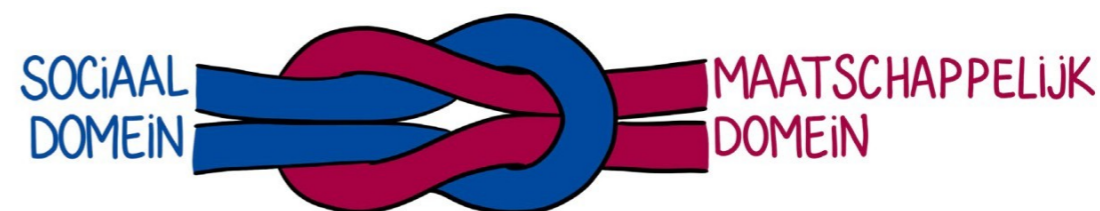

In het voorgaande hoofdstuk hebben we onze visie op het sociaal-maatschappelijk domein van de gemeente Zuidplas uiteengezet. In dit deel richten we de blik op de context waarin we deze visie willen realiseren. Wat verstaan we precies onder het sociaal-maatschappelijk domein, welk doel hebben we voor ogen en met welke maatschappelijke en organisatorische uitdagingen krijgen we te maken? Dit hoofdstuk schetst het speelveld waarin onze ambities tot leven moeten komen.

3.1 Wat is het sociaal-maatschappelijk domein?

Het welzijn van onze inwoners in hun sociale leefomgeving staat centraal in onze integrale visie op het sociaal-maatschappelijk domein. Onder het maatschappelijk domein vallen beleidsterreinen als sport, onderwijs en cultuur. Het sociaal domein omvat de uitvoering van de in 2015 naar gemeenten gedecentraliseerde zorgtaken (middels de Jeugdwet, de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Participatiewet en de Wet publieke gezondheid) evenals beleidsterreinen zoals inclusie, discriminatiebestrijding, inburgering, volksgezondheid, armoede en schuldhulpverlening. Waar het sociaal domein zich richt op de ondersteuning van individuen en gezinnen (via zorg, participatie, werk en jeugdhulp) richt het maatschap-

pelijk domein zich op bredere maatschappelijke thema's zoals leefbaarheid, vitaliteit en sociale cohesie in buurten en wijken. Deze domeinen zijn in de praktijk onlosmakelijk met elkaar verbonden en beïnvloeden elkaar voortdurend. Daarom spreken we van het *sociaal-maatschappelijk domein*, waarin we beleid en uitvoering integraal en in samenhang benaderen.

“Onlosmakelijk met elkaar verbonden”

Het achtje van Zuidplas

Binnen het sociaal-maatschappelijk domein werken we in Zuidplas samen met een breed netwerk van voorzieningen en partners op verschillende niveaus. Sommige bieden laagdrempelige ondersteuning of organiseren maatschappelijke activiteiten; anderen richten zich op intensievere zorg of veiligheid. Al deze elementen zijn visueel samengebracht in het 'Achtje van Zuidplas', een lemniscaat (oneindigheidssymbool) die de samenhang tussen domeinen als wonen, werk, onderwijs, zorg en veiligheid inzichtelijk maakt. De bovenkant van het achtje staat voor de eigen leefomgeving en basisvoorzieningen; de onderkant voor zwaardere, specialistische hulp.

In dit model vallen drie dingen op. Het eerste is dat alle onderdelen met elkaar verbonden zijn. Door deze verbindingen te leggen, tussen domeinen en tussen organisaties, creëren we duurzame oplossingen waarbij de inwoner centraal staat. Ten tweede valt op dat in het hart van het achtje zich de toegang bevindt, als spil in het geheel. De toegang is dan ook het centrale aanspreekpunt voor inwoners met alle vragen over zorg, welzijn of participatie. De toegang biedt inwoners snelle, duidelijke informatie over thema's als geldzaken, wonen, onderwijs, (mantel)zorg, jeugdhulp, ouder worden, inburgering en vrijwilligerswerk.

Wie ondersteuning nodig heeft, kan hier terecht. Op het gebied van werk, inkomen en schulden werken we bovendien samen met andere gemeentes om een efficiënte toegang te waarborgen.

Figuur 1: het Achtje van Zuidplas

Als gemeente nemen we een sturende en coördinerende rol op ons, zodat onze partners samenhangend en doelgericht kunnen handelen in het belang van de inwoners. Ten slotte valt op dat het bovenste deel van het model aanzienlijk breder is dan het onderste, waar meer complexe hulpverlening en gespecialiseerde zorg samenkomen. Zo ontstaat een omgekeerde piramide: van breed naar smal, van algemeen naar specifiek.

3.2 De omgekeerde piramide

Om de maatschappelijke uitdagingen van Zuidplas effectief het hoofd te kunnen bieden, werken we vanuit een helder opgebouwd en samenhangend model. Het sociaal-maatschappelijk domein (het achtje van Zuidplas) kunnen we opdelen in vijf lagen, georganiseerd als een omgekeerde piramide. Deze structuur maakt duidelijk dat de kracht van de inwoner bovenaan staat en ons vertrekpunt is. Met verreweg de meeste inwoners van Zuidplas gaat het gewoon goed. Zij doen mee, helpen elkaar, weten voorzieningen te vinden en hebben niet of nauwelijks ondersteuning nodig. Voor hen kan een klein steuntje in de rug soms al voldoende zijn om te voorkomen dat er toch problemen ontstaan. Vervolgens is er de groep mensen met een hulpvraag: zij hebben in meer of mindere mate de ondersteuning van de gemeente nodig. De zwaarste vormen van hulp zijn er voor de kleinste groep inwoners: diegenen met de meest complexe en gelaagde problematiek.

Figuur 2: het omgekeerde piramide-model

De vijf lagen van het sociaal-maatschappelijk domein zijn:

1. Persoonlijke omgeving - waar de inwoner zelf en diens directe netwerk centraal staan.
2. Basisvoorzieningen - de brede sociale infrastructuur die voor iedereen beschikbaar is.
3. Laagdrempelige ondersteuning - preventieve en algemene hulpverlening in de leefomgeving.
4. Gerichte hulp - ondersteuning op maat voor individuen en specifieke doelgroepen.
5. Intensieve inzet - integrale, gecoördineerde hulp bij meervoudige en complexe problematiek.

“De kracht van de inwoner staat bovenaan”

Deze piramide op z'n kop is niet zomaar een vorm, maar weerspiegelt een fundamentele visie: het begint bij wat de inwoner zelf kan in zijn of haar eigen omgeving en netwerk. Als gemeente stimuleren we eigen regie, zelfredzaamheid, wederkerigheid en sociale verbinding. Alleen wanneer dit niet (meer) volstaat, komt de gemeente in beeld met passende ondersteuning. Onze inspanningen worden gericht en efficiënt ingezet om hen te bereiken die het nodig hebben. Zo handelen we volgens het principe: *zo licht als mogelijk, zo zwaar als nodig*.

3.3 De effectieve keten van zorg

Een effectieve keten van zorg is de kern van onze visie op het sociaal-maatschappelijk domein. We streven naar een samenhangende aanpak die inwoners op het juiste moment en het juiste niveau ondersteunt, met als doel om problemen te voorkomen en passende hulp te bieden wanneer dat nodig is. Een sterke samenleving begint bij een stevige basis: een veerkrachtige persoonlijke omgeving en toegankelijke voorzieningen. Investerings in sport, cultuur, onderwijs en andere voorzieningen dragen bij aan gezonde, weerbare gemeenschappen waar mensen zich met elkaar verbonden voelen. Als deze basis, de top van de omgekeerde piramide, op orde is, dan blijven kleine problemen beheersbaar en groeien ze niet uit tot grote maatschappelijke vraagstukken.

Wanneer die basis echter niet op orde is, nemen hulpvragen toe, stijgen de zorgkosten en komt er meer druk op specialistische voorzieningen. Omgekeerd geldt ook dat als de ondersteuning in een van de onderste lagen van de zorgketen tekortschiet, dit zich vertaalt in maatschappelijke problemen als criminaliteit, dakloosheid, overlast en verwaarlozing van de leefomgeving: elke laag van de zorgketen beïnvloedt de andere. Door tijdig en gericht in te grijpen, voorkomen we onnodige escalatie van problemen. Daarbij gaat het niet alleen om kostenbeheersing, maar vooral om het efficiënt inzetten van middelen voor de mensen die deze het hardst nodig hebben. Preventie staat centraal: we versterken de bovenste lagen om te voorkomen dat inwoners afglijden naar de intensievere en meer kostbare hulp in de onderliggende lagen.

In deze samenhang tussen het maatschappelijk en sociaal domein komt de kracht van een integrale aanpak tot uiting. De bovenste lagen, persoonlijke omgeving en basisvoorzieningen, zijn geworteld in het maatschappelijk domein en dragen bij aan de leefbaarheid en verbondenheid in de samenleving. De onderste lagen, van laagdrempelige ondersteuning tot intensieve inzet, vallen onder het sociaal domein en richten zich op hulpverlening en individuele zorg. Juist in de verbinding tussen deze domeinen ligt de sleutel tot een toekomstbestendige aanpak. Zo bouwen we aan een veerkrachtige en zorgzame samenleving.

Dit is niet zonder uitdagingen. Demografische ontwikkelingen, vergrijzing, toenemende zorg- en hulpvragen, financiële druk en complexe vraagstukken rond werk, inkomen en schulden vragen om scherpe keuzes en duurzame oplossingen. In het volgende deel van deze visie lichten we deze uitdagingen toe en benoemen we de belangrijkste opgaven die het hoofd geboden moeten worden om de keten van zorg te bestendigen en onze ambitie van een gezond, kansrijk en veilig Zuidplas te realiseren.

3.4 Uitdagingen sociaal-maatschappelijk domein

Demografische veranderingen

Zuidplas is van oudsher een groeigemeente, en de komende jaren zal die groei alleen maar versnellen. Met de ontwikkeling van het nieuwe dorp Cortelande en diverse andere woningbouwprojecten in de bestaande dorpen stijgt het inwoneraantal naar verwachting tot circa 70.000 in 2040^[3]. Deze groei wordt mede versterkt door de komst van nieuwkomers, waaronder statushouders, die onze gemeenschap verrijken en bijdragen aan de diversiteit van Zuidplas.

De groei biedt volop kansen, maar stelt ons ook voor nieuwe maatschappelijke opgaven. De uitbreiding van de gemeente vraagt om meer dan alleen het bouwen van huizen.

Nieuwe wijken moeten op een vanzelfsprekende manier aansluiten op de bestaande dorpen, die elk hun eigen identiteit en dynamiek hebben. Dat vraagt om zorgvuldige aandacht voor leefbaarheid, sociale samenhang en het behoud van lokale eigenheid. Voor nieuwkomers, die vaak te maken krijgen met uitdagingen zoals het leren van de taal, het opbouwen van sociale netwerken en het wegwijs worden in een nieuwe samenleving, zetten we in op een warme en inclusieve ontvangst. In lijn met onze visie op een zelfredzame en verbonden samenleving, werken we actief aan een goede start voor iedereen. Wij geloven dat wederzijds begrip, betrokkenheid en samenwerking de basis vormen voor een sterke, veerkrachtige gemeenschap.

Naast de groei van de totale populatie neemt ook het aandeel oudere inwoners toe. In 2035 zal ruim 24 procent van de bevolking 65 jaar of ouder zijn^[4]. Dit betekent onder andere een groter beroep op Wmo-voorzieningen^[5] en een behoefte aan creatieve woonoplossingen zodat mensen langer thuis kunnen wonen. Ook zal er meer aandacht moeten zijn voor sociale verbinding en het toegankelijk houden van voorzieningen voor mensen met beperkte digitale vaardigheden. Behalve een vergrijzende bevolking kent onze gemeente ook een relatief grote groep jongeren tot 25 jaar, vergeleken met zowel de omliggende regio als Nederland als geheel^[6].

“zorgvuldige aandacht voor leefbaarheid, sociale samenhang en het behoud van lokale eigenheid”

Ook jongeren hebben specifieke behoeften en uitdagingen op het gebied van onderwijs, werkgelegenheid, mentale gezondheid en huisvesting. Zo vertrekken veel jongeren na hun 25ste uit onze gemeente omdat zij geen geschikte starterswoning kunnen vinden^[7].

Deze demografische ontwikkelingen vereisen dat wij inspelen op de veranderende behoeften van onze inwoners op het gebied van wonen, voorzieningen, diensten en infrastructuur waardoor we een leefomgeving kunnen creëren die aansluit bij de diverse behoeften van een veranderende inwonerspopulatie.

Financiële uitdagingen

Door bezuinigingen vanuit het Rijk, de stijgende zorgkosten en toenemende zorgbehoefte staat het uitvoeren van wettelijke zorg- en welzijnstaken onder financiële druk. Wij krijgen bovendien te maken met een verandering van de financieringssystematiek^[8] waarbij bepaald wordt hoe het gemeentefonds, de belangrijkste inkomstenbron van een gemeente, jaarlijks wordt aangepast. Er zijn zorgen dat dit kan leiden tot minder middelen om de groeiende kosten voor zorg en infrastructuur te kunnen dekken. Als gemeente hebben we daardoor te maken met stijgende kosten als gevolg van inflatie, vergrijzing en bevolkingsgroei, terwijl we tegelijkertijd

verwachten jaarlijks minder geld te ontvangen dan nodig is om deze kosten op te vangen.

Uitdagingen zorg en welzijn

De zorgvraag van inwoners die ondersteuning nodig hebben neemt door eerdergenoemde demografische veranderingen toe. Oudere inwoners hebben vaak meer en intensievere zorg nodig, wat leidt tot hogere zorgkosten^[9]. Een stijgende levensverwachting en de daarbij vaak voorkomende chronische aandoeningen dragen daarnaast bij aan de groeiende vraag naar zorgdiensten^[10]. Deze factoren zorgen ervoor dat de druk op zorginstellingen en zorgverleners toeneemt, wat resulteert in hogere kosten voor zowel de gemeente als de zorgvragers.

Tegelijkertijd wordt het zorgaanbod juist beperkt door arbeidstekorten in de zorgsector. Er is een groeiend tekort aan gekwalificeerde zorgprofessionals^[11], zoals jeugdverpleegkundigen, Wmo-consulenten, artsen en verzorgenden. Dit tekort wordt veroorzaakt door verschillende factoren^[12], waaronder vergrijzing van het zorgpersoneel, een gebrek aan instroom van nieuwe zorgverleners en de hoge werkdruk die leidt tot burn-out en uitstroom uit de sector^[13]. Hierdoor wordt het steeds moeilijker om aan de toenemende zorgvraag te voldoen en kunnen wachtlijsten en wisselingen tot ineffectieve zorg leiden.

Beperkte beweegruimte

Hoewel de gemeente Zuidplas zich maximaal inzet om haar inwoners te ondersteunen, worden de mogelijkheden om daadwerkelijk invloed uit te oefenen op het sociaal-maatschappelijk domein in belangrijke mate begrensd door landelijke wet- en regelgeving en de impact van externe partijen. Binnen de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) werkt de gemeente met zogenoemde open-einderegelingen: de gemeente is verplicht ondersteuning te bieden, ongeacht de beschikbare budgetten. Dit zorgt voor een onvoorspelbare en moeilijk beheersbare financiële situatie. Daarnaast ligt een belangrijk deel van de regie bij zorgverzekeraars, die via de Zorgverzekeringswet invloed hebben op het zorgaanbod en de beschikbaarheid van voorzieningen. Hierdoor zijn de mogelijkheden om lokaal maatwerk te leveren of in te grijpen in het zorgaanbod beperkt.

De landelijke regels bepalen de kaders waarbinnen de gemeente moet opereren, terwijl de lokale behoeften en omstandigheden soms om andere oplossingen vragen. Dit spanningsveld beperkt de bestuurlijke en financiële beweegruimte, met als gevolg dat preventie één van de weinige beleidsterreinen is waar de gemeente zelf nog aan de knoppen kan draaien. Bezuinigingen op preventieve maatregelen kunnen op termijn echter leiden tot hogere kosten voor zwaardere zorg en ondersteuning, waar de gemeente aan de achterkant verplicht is om

deze kosten te dragen. Hierin schuilt het risico van 'goedkoop is duurkoop'. Anders gezegd: de gemeente kan aan de voorkant bezuinigen, maar blijft verplicht om aan de achterkant te betalen. Daarbij zien we een duidelijke verschuiving van zorgvragen uit de medische en geestelijke gezondheidszorg naar het sociaal domein^[14], waardoor ondanks preventieve inspanningen de druk op het sociaal domein niet vanzelf zal afnemen. Integendeel, deze instroom betekent dat we ook in de toekomst structureel moeten blijven investeren in passende ondersteuning binnen het sociaal domein.

Uitdagingen werk en inkomen

Ook binnen het domein van werk en inkomen zien we duidelijke verschuivingen. De arbeidsmarkt verandert in rap tempo en hoewel een grote groep inwoners zich zelfstandig weet te redden, is er een relatief kleine groep voor wie intensieve en langdurige ondersteuning nodig is om aan het werk te komen of te blijven. Daarnaast heeft volgens het CBS^[15] inmiddels 8,9% van de Nederlandse huishoudens problematische schulden, waarbij het vaak gaat om sociaal-economisch kwetsbare groepen. In 60% van de gevallen gaat het om langdurige schuldenproblematiek die al drie jaar aanhoudt. Dit vraagt om een andere benadering dan voorheen: niet alleen gericht op het vinden van een baan of het oplossen van schulden, maar ook op het meedoen aan de maatschappij en het duurzaam versterken van vaardigheden, motivatie en veerkracht.

“Versterken van vaardigheden, motivatie en veerkracht”

De samenwerking met werkgevers, onderwijsinstellingen, hulpverlening en maatschappelijke organisaties is nodig om passende kansen te creëren en om ook op het gebied van participatie en inkomen de 'effectieve keten van zorg' in stand te houden.

Cortelande: een nieuwe gemeenschap als toetssteen

De ontwikkeling van Cortelande is niet alleen een grote ruimtelijke opgave, maar ook een sociale en maatschappelijke uitdaging die direct raakt aan de kern van de integrale visie. Met de bouw van 8.000 woningen en alle bijbehorende voorzieningen creëren we niet simpelweg een nieuw woongebied, maar geven we vorm aan een toekomstbestendige gemeenschap. Juist hier ligt de kans en de verantwoordelijkheid om onze integrale ambities van meet af aan in de praktijk te brengen. Door vanaf het begin te sturen op sociale samenhang, identiteit en leefbaarheid, maken we van Cortelande het toonbeeld van hoe wij als gemeente werken aan een inclusieve, veerkrachtige en verbonden samenleving. De maatschappelijke opgave van Cortelande staat niet op zichzelf, maar is een direct voorbeeld van hoe wij onze integrale visie tot leven brengen en de samenhang binnen onze gehele gemeente versterken.

Deze integrale benadering is cruciaal, niet alleen voor Cortelande, maar ook voor de vier reeds bestaande dorpen. Met één overkoepelende visie zorgen we voor vitale dorpen, met samenhang tussen nieuwe en bestaande gemeenschappen. We erkennen dat de ontwikkeling van Cortelande nauw verbonden is met de sociale structuren van de omliggende dorpen, waar veel toekomstige inwoners naar verwachting immers vandaan zullen komen.

“Samenhang tussen nieuwe en bestaande gemeenschappen”

We maken bewuste keuzes over welke voorzieningen dichtbij beschikbaar moeten zijn en welke centraal kunnen worden georganiseerd, zodat investeringen doelgericht en effectief worden ingezet. Dit vraagt om een proces waarin we niet alleen oog hebben voor woonbehoeften en fysieke voorzieningen, maar ook actief investeren in het versterken en verbinden van sociale netwerken. Zo ontstaat in Cortelande niet zomaar een nieuwe woonlocatie, maar een echte gemeenschap. Cortelande biedt ons de kans om deze integrale benadering zichtbaar en voelbaar te maken, terwijl we tegelijkertijd de vitaliteit en sociale structuren van de bestaande dorpen versterken. Zo creëren we niet alleen een nieuw dorp, maar versterken we de samenhang, inclusiviteit en veerkracht van de gehele gemeente Zuidplas.

4. Maatschappelijke opgaven

Binnen de context van het sociaal-maatschappelijk domein van de gemeente Zuidplas gaan we de komende jaren aan de slag met een vijftal maatschappelijke opgaven om onze stip op de horizon te bereiken, de toekomstige uitdagingen waar we mee te maken krijgen het hoofd te bieden en onze visie te verwezenlijken. We hebben hiervoor aan elke laag van de piramide uit hoofdstuk 3 een maatschappelijke opgave gekoppeld, die de focus aangeeft waarin we ons op dat vlak willen ontwikkelen, namelijk:

1. Persoonlijke omgeving - Eigen kracht
2. Basisvoorzieningen - Sterke sociale basis
3. Laagdrempelige steun - Toegankelijk en beschikbaar
4. Gerichte hulp - Doelmatig en passend
5. Intensieve inzet - Gecoördineerd en integraal

Deze opgaven vormen samen het fundament van onze integrale visie op het sociaal-maatschappelijk domein van Zuidplas.

4.1 Eigen kracht

Het versterken van de eigen kracht in de persoonlijke leefomgeving

In de gemeente Zuidplas geloven we in de kracht van onze inwoners. We hebben het dan niet alleen over de eigen kracht van het individu, maar ook de kracht van het sociale netwerk, de buurt, de wijk, het dorp en zelfs de samenleving als geheel. Het uitgangspunt van onze visie is dat mensen zoveel mogelijk zelf de regie voeren over hun leven: dat zij keuzes kunnen maken, weerbaar zijn en waar nodig samen met hun omgeving

oplossingen kunnen vinden. We spreken dan van zelfstandigheid, eigen regie, wederkerigheid, zelfredzaamheid en samenredzaamheid. Dit vraagt om *vertrouwen* in wat mensen zelf kunnen, en om een samenleving waarin inwoners naar elkaar omkijken, elkaar ondersteunen en elkaar versterken. Als gemeente richten we ons vooral op het stimuleren van die eigen kracht en hiervoor werken we samen met de samenleving. We zorgen voor een passend en plezierig woon-, leef- en werkklimaat waar ook ruimte is voor rust, ontspanning en recreatie^[16].

Figuur 3: de laag Persoonlijke omgeving van het omgekeerde piramide-model

De maatschappelijke opgave versterking van de eigen kracht is gericht op de bovenste laag van de piramide van het sociaal-maatschappelijk domein: de laag van de *persoonlijke omgeving*. Hier draait het om de kracht van de inwoner zelf en diens directe netwerk: familie, vrienden, collega's, burens, vrijwilligers, mantelzorgers, verenigingen, geloofsgemeenschappen en buurtinitiatieven. Als gemeente creëren we de randvoorwaarden die mensen in staat stellen om zelfstandig en samen met anderen vorm te geven aan hun leven. In deze leefomgeving ontstaat de basis voor een veerkrachtige gemeenschap, gedragen door elementen als gezin, werk, wonen, buurtbinding en de onderlinge steun die mensen elkaar bieden in het dagelijks leven.

“Naar elkaar omkijken, elkaar ondersteunen en elkaar versterken”

Werk, wonen en het verenigingsleven

Een belangrijke bouwsteen van de persoonlijke leefomgeving is de mate waarin inwoners kunnen deelnemen aan het arbeidsproces of een andere zinvolle dagbesteding hebben. Participatie omvat meer dan betaald werk en het hebben van een inkomen, denk bijvoorbeeld ook aan vrijwilligerswerk, mantelzorg en de opvoeding van kinderen. Participatie gaat om meedoen: het draagt bij aan eigenwaarde, sociale contacten en het ervaren van zingeving. Tegelijkertijd zien we dat het ontbreken van werk vaak nauw verweven is met andere problemen, zoals armoede, gezondheidsproblemen en sociaal isolement. In deze visie ligt daarom een sterke focus op de preventieve waarde van participatie. Bij het bieden van ondersteuning hebben we bijvoorbeeld ook oog voor iemands daginvulling. Om de eigen kracht van inwoners te versterken als het gaat om werk, participatie en inkomen dan spelen werkgevers, onderwijsinstellingen en maatschappelijke partners een cruciale rol^[17]. Samen zetten we in op het creëren van duurzame banen en ontwikkeltrajecten, die passen bij de mogelijkheden en talenten van onze inwoners. Zo bouwen we aan een inclusieve arbeidsmarkt waarin iedereen mee kan doen en het risico op langdurige afhankelijkheid van gemeentelijke ondersteuning wordt beperkt.

Een onmisbare pijler van eigen kracht binnen de persoonlijke omgeving is het maatschappelijk middenveld. Het maatschappelijk middenveld omvat het geheel aan particuliere organisaties die op vrijwillige basis bijdragen aan het publieke leven. Dit zijn organisaties die niet tot de overheid of de markt behoren, maar zich inzetten voor maatschappelijke doelen en het versterken van de gemeenschapszin. Verenigingen op het gebied van sport, cultuur, muziek, natuur, onderwijs en welzijn vormen een essentieel onderdeel van deze samenleving van vrijwillige verbanden. Zij bieden niet alleen een zinvolle vrijetijdsbesteding, maar creëren ook laagdrempelige ontmoetingsplekken waar mensen elkaar vinden, zich thuis voelen en actief betrokken raken bij hun omgeving. Daarmee vervullen verenigingen een brugfunctie tussen individuele inwoners en de bredere gemeenschap. De gemeente Zuidplas erkent deze belangrijke rol en zet zich in om het verenigingsleven te versterken^[18]. Zo zorgen we ervoor dat het maatschappelijk middenveld in onze gemeente bloeiend en veerkrachtig blijft, en inwoners zelf actief kunnen bijdragen aan een hechte, betrokken samenleving.

Ook de woonomgeving vormt een essentieel onderdeel van de eigen kracht en de zelfredzaamheid van onze inwoners. In een tijd van demografische veranderingen en een krappe woningmarkt vraagt dit om een integrale benadering van woonopgaven. Langer zelfstandig thuis kunnen wonen is niet alleen een wens, maar ook een maatschappelijke noodzaak^[19]. Om de zelfstandigheid van inwoners op het gebied van wonen te versterken kan de gemeente ondersteuning bieden via thuiszorg, aangepaste woningen voor mensen met een beperking en beschut of beschermd wonen. Daarnaast stelt bijvoorbeeld het faciliteren van mantelzorgwoningen het sociale netwerk in staat om langer voor elkaar te zorgen. De beschikbaarheid van passende woningen is eveneens bepalend voor de mate van zelfredzaamheid in de persoonlijke omgeving^[20]. Als er bijvoorbeeld niet voldoende betaalbare woningen beschikbaar zijn voor starters vertrekken jongeren noodgedwongen uit onze dorpen, met als gevolg minder veerkracht in onze gemeente. Daarom werken we vanuit een integrale benadering samen met woningcorporaties, zorgaanbieders en marktpartijen om te zorgen voor voldoende, passende en betaalbare woningen voor alle doelgroepen. Een toekomstbestendige woonomgeving draagt direct bij aan de kwaliteit van leven, voorkomt zwaardere zorg en versterkt de sociale samenhang in onze dorpen.

Informele zorg en het sociale netwerk

Tegenslagen horen bij het leven. Ze kunnen ons uit balans brengen, maar bieden ook kansen voor groei. Door tegenslagen te *normaliseren*^[21] en in te zetten op *veerkracht*, versterken we de algemene *zelfredzaamheid* en *samenredzaamheid van onze inwoners*^[22]. Veerkracht betekent kunnen omgaan met verandering en stress op een manier die past bij iemands situatie. In Zuidplas zien we veerkracht als iets dat groeit door vertrouwen, verbinding en perspectief. Dit versterken we door de randvoorwaarden voor zelfstandigheid te faciliteren, ruimte te geven voor eigen keuzes, en door te investeren in sociale netwerken^[23]. In onze gemeente vinden we namelijk dat informele zorg (door familie, burens, mantelzorgers en vrijwilligers) hierin een onmisbaar vangnet vormt. Het verlicht de druk op de formele zorg en laat zien dat veerkracht geen individuele maar een maatschappelijke kracht is. Want juist wanneer mensen het gevoel hebben er niet alleen voor te staan, blijken ze beter in staat om moeilijke situaties aan te kunnen.

Als gemeente gaan we in eerste instantie altijd uit van de eigen kracht van onze inwoners en van de *gemeenschap*^[24]. We geven onze inwoners het vertrouwen om zelf initiatieven te nemen omdat zij het beste weten wat er speelt in hun directe omgeving. Hiermee versterken we de gemeenschapszin en bevorderen we een gevoel *van eigenaarschap en betrokkenheid*.

“Veerkracht is geen individuele maar een maatschappelijke kracht”

Juist door mensen ruimte te geven, zetten we hen in hun kracht. Ruimte voor inwoners om hun leven zelf in te richten en initiatief te nemen in hun buurt. Ruimte voor mantelzorgers, vrijwilligers en buurtgenoten om zorg op een natuurlijke manier te organiseren: dicht bij huis, persoonlijk en zonder onnodige regels of druk. Tegelijkertijd ondersteunen we mantelzorgers door oog te hebben voor hun draagkracht, en hen waar nodig te ontzorgen^[25]. De kracht van de gemeenschap gaat verder dan individuele capaciteiten en verantwoordelijkheden en benadrukt het belang van gemeenschapsverbanden en wederzijdse ondersteuning. Het draait om het creëren van een netwerk van *solidariteit*, waarin onze inwoners elkaar helpen en samenwerken om gedeelde doelen te bereiken.

Het vertrekpunt van ons model is helder: met verreweg de meeste inwoners van Zuidplas gaat het goed. Zij hebben geen ondersteuning nodig van de gemeente. Voor hen is het *sociaal netwerk toereikend* en is er voldoende steun in de omgeving. Dit sluit aan bij de uitkomst van een analyse^[26] van openbare gegevens, waaruit blijkt dat de gemeente Zuidplas over het algemeen gunstig en bovendien beter dan vergelijkbare gemeenten scoort op de dimensies vitaliteit en zelfredzaamheid. Het beeld dat het met de meeste inwoners goed gaat en dat zij zichzelf en elkaar kunnen helpen, komt verder overeen met de resultaten van de digitale vragenlijst (zie bijlage 10), die

door 308 inwoners van Zuidplas is ingevuld. Het merendeel (96%) voelt dat zij zelf, zonder hulp van de gemeente, voldoende mogelijkheden hebben om hun situatie te verbeteren. 80% van de deelnemers geeft aan soms of vaak anderen in hun buurt te helpen of ondersteunen. Dit betekent niet dat de gemeente zich afzijdig houdt, maar dat we in beeld komen wanneer eigen kracht en steun uit de directe omgeving ontoereikend blijken te zijn. Dan bieden we passende, aanvullende ondersteuning, altijd in overleg, en zoveel mogelijk in samenspel met het bestaande netwerk. Deze benadering sluit aan op de missie van Zuidplas: een inclusieve samenleving waarin iedereen mee kan doen, zich kan ontwikkelen en vanuit de eigen mogelijkheden kan bijdragen^[27]. We erkennen dat niet iedereen dezelfde startpositie heeft, maar geloven dat door te investeren in eigen kracht en gemeenschap, de basis wordt gelegd voor een veerkrachtige samenleving.

We kijken ook verder, naar de volgende laag van de piramide: de basisvoorzieningen. Zo zijn onderwijs, sport en cultuur van onschatbare waarde voor alle inwoners. Deze voorzieningen maken meedoen mogelijk, bieden ontmoetingsplekken en stimuleren talentontwikkeling. Ze versterken zo de eigen kracht van inwoners en vormen, samen met de persoonlijke omgeving, het fundament onder een gezonde en verbonden samenleving.

4.2 Sterke sociale basis

Het versterken van de sociale basis vanuit basisvoorzieningen

Een sterke sociale basis is het fundament van een samenleving waarin mensen zich verbonden, vitaal en veilig voelen. Het gaat om alles wat inwoners in staat stelt om een actief, betekenisvol leven te leiden en volwaardig deel te nemen aan de maatschappij^[28]. Denk hierbij aan onderwijs, kinderopvang, sport, cultuur, de bibliotheek, een veilige openbare ruimte en de inrichting van de wijk. Deze voorzieningen dragen bij aan sociale cohesie, ontmoeting, persoonlijke ontwikkeling, vitaliteit en bestaanszekerheid, en daarmee aan het welzijn van iedereen.

Figuur 4: de laag Basisvoorzieningen van het omgekeerde piramide-model

Deze opgave bevindt zich in de tweede laag van de piramide van het sociaal-maatschappelijk domein: de laag van de basisvoorzieningen. Hier is de gemeente aan zet om een sociale infrastructuur te faciliteren die mensen in staat stelt om mee te doen. Deze laag is breed beschikbaar en richt zich op alle inwoners, zonder dat er sprake hoeft te zijn van een ondersteuningsvraag. Zo biedt de bibliotheek niet alleen boeken, maar ook een plek om te solliciteren of een cursus te volgen. Kunst en cultuur zorgen voor ontspanning en zingeving^[29]. Sport en bewegen dragen bij aan vitaliteit en ontmoeten^[30]. Goed onderwijs zorgt ervoor dat kinderen en jongeren zich kunnen ontplooiën en hun talenten kunnen ontwikkelen. De openbare ruimte nodigt uit tot contact en deelname, mits deze slim, sociaal en veilig is ingericht^{[31] [32][33]}.

Sport, onderwijs en cultuur

De gemeente versterkt de sociale basis door sport en bewegen integraal onderdeel te maken van een gezonde leefomgeving. Sport- en beweegvoorzieningen worden toegankelijk en uitnodigend ingericht, waarbij we investeren in multifunctionele accommodaties die ook ruimte bieden aan informele ontmoetingen en wijkgerichte activiteiten. Hiermee stimuleren we niet alleen sportdeelname in verenigingsverband, maar ook laagdrempelig bewegen in de openbare ruimte.

“Het welzijn van iedereen”

Kinderen worden al op jonge leeftijd gestimuleerd om de positieve effecten van sport te ervaren, onder meer door een sterke verbinding tussen schoolsport en lokale sportaanbieders. Tegelijkertijd ondersteunen we sportverenigingen bij hun ontwikkeling naar inclusieve en maatschappelijk betrokken organisaties. Zo draagt sport niet alleen bij aan vitaliteit, maar ook aan het versterken van gemeenschappen en het signaleren van mogelijke ondersteuningsbehoeften^[34].

Ook het onderwijs speelt een onmisbare rol in het versterken van de sociale basis. Door te investeren in gelijke onderwijskansen en een doorgaande ontwikkellijn, van voorschoolse voorzieningen tot en met het vervolgonderwijs, krijgen kinderen en jongeren de ruimte om hun talenten optimaal te ontwikkelen^[35]. Integraal werken waarbij het kind centraal staat is hierbij het uitgangspunt. We stimuleren ontwikkelingen waar onderwijs, kinderopvang en ondersteuning samenkomen, dichtbij huis en met oog voor de behoeften van het kind en het gezin^[36]. Door het onderwijs te verrijken met sport, cultuur en techniek dragen we bij aan brede talentontwikkeling en vergroten we het toekomstperspectief van onze jeugd. Dit vormt een stevige basis voor een veerkrachtige en inclusieve samenleving waarin iedereen een plek heeft.

Cultuur is eveneens een belangrijke bouwsteen van de sociale basis. Het brengt mensen samen, geeft ruimte aan creativiteit en biedt inwoners de kans zich op een andere manier te uiten en te ontwikkelen. We zorgen voor een toegankelijk en divers cultureel aanbod dat aansluit bij de behoeften van verschillende doelgroepen, inclusief kwetsbare groepen die minder vanzelfsprekend deelnemen aan culturele activiteiten^[37]. Door cultuur dichtbij te organiseren, via buurthuizen, bibliotheken en lokale evenementen, creëren we plekken waar ontmoeting en verbinding centraal staan. Daarnaast stimuleren we samenwerking tussen de culturele sector en zorg- en welzijnsorganisaties om zo bij te dragen aan het mentaal- en sociaal welzijn van onze inwoners. Een vitale culturele infrastructuur draagt daarmee bij aan het voorkomen van sociale uitsluiting en bevordert actief burgerschap.

Weerbaarheid, verbinding en vitaliteit

We erkennen de intrinsieke waarde van kunst, samenzijn, leren en bewegen. Daarom investeren we in de vindbaarheid van informatie, de ondersteuning van informele netwerken en verenigingen, en het toegankelijk houden van voorzieningen^[38]. Voor een nadere uitwerking van onze ambities en uitgangspunten op het gebied van voorzieningen (zowel de basisvoorzieningen als de voorzieningen die in de andere lagen aan de orde zijn) verwijzen we naar de 'Visie Maatschappelijke Voorzieningen'^[39]. Naast de intrinsieke waarde van sport,

onderwijs en cultuur draagt de sociale basis ook bij aan de mentale en fysieke *weerbaarheid* van onze inwoners. Door te investeren in sport, cultuur, educatie en ontmoeting dragen we bij aan een gezonde, actieve en betrokken leefstijl. We bevorderen meedoen, versterken het gevoel van betekenisgeving en voorkomen daarmee dat problemen groter worden. Inwoners ervaren dat ze ertoe doen en dat ze onderdeel zijn van een groter geheel. Dit heeft een sterke preventieve functie, want waar mensen zich vitaal en verbonden voelen, is de kans op isolement, gezondheidsproblemen en formele hulpvragen kleiner^[40].

De sociale basis werkt tevens als een *signalerend netwerk*. Professionals, vrijwilligers en sleutelfiguren uit sportverenigingen, onderwijs, kinderopvang, cultuur en zorg zijn vaak de eersten die signalen opvangen dat het ergens niet goed gaat. Dit maakt hen onmisbare schakels in de preventieve infrastructuur van onze gemeente. Denk bijvoorbeeld aan een docent die achterstanden of zorgwekkend gedrag signaleert, een wijkagent die overlast koppelt aan problematisch middelengebruik, of een buurtsportcoach die merkt dat iemand zich terugtrekt. Deze vroegsignalering stelt ons in staat om preventief te kunnen handelen en te voorkomen dat inwoners vastlopen.

“Een gezonde, actieve en betrokken leefstijl”